

Francis Spufford

Llum perpètua

Traducció de Núria Parés

Univers |

Llum perpètua

Francis Spufford

Traducció de Núria Parés Sellarès

Univers |

Primera edició: maig del 2022

Disseny de la col·lecció: Enric Jardí
Fotografia de la coberta Ron Bell/Fox Photos/Getty Images
Maquetació: Mireia Barreras

Títol original anglès: *Light Perpetual*

© 2022, Francis Spufford, pel text
© 2022, Núria Parés Sellarès, per la traducció
© 2022, Univers, per aquesta edició

Direcció editorial: Ester Pujol

Univers és un segell de Grup Enciclopèdia
Josep Pla, 95
08019 Barcelona

Imprès a Romanyà Valls
Dipòsit legal: B-709-2022
ISBN: 978-84-18887-12-3
Imprès a la UE

Qualsevol mena de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra queda rigorosament prohibida i estarà sotmesa a les sancions establertes per la llei. L'editor faculta el CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org) perquè n'autoritzi la fotocòpia o l'escaneig d'algun fragment a les persones que hi estiguin interessades.

Per a la Bernice
de Lord Street a Cripplegate

L'última paraula no pertany al temps, sinó a l'alegria.

PENELOPE FITZGERALD

Tothom se n'ha anat al món de la llum.

HENRY VAUGHAN

A Sidcup es podia trobar de tot.

KEITH RICHARDS

T + 0: 1944

Fa una llum grisa i trista, una flamarada que s'ofega en el sutge de la pròpia combustió i filtra només una mica de la seva potència en l'espectre visible. La resta és escalfor i moviment. Però, de moment, la línia de combustió continua avançant dins de la carcassa de l'ogiva. És un front de l'amplada d'un fil que es propaga cap enfora des del detonador elèctric, a través de la massa pesada d'amatol. Al davant, un sòlid de color groc marró, llefiscós i trencadís com el toffee; al darrere, una ebullició d'àtoms separats, violentament alliberats dels enllaços que els converteixen en trinitrotoluen i nitrat d'amoni, i a punt de tornar-se a ajustar en la més simple de les associacions moleculars. Aviat seran gasos. Gasos calents, més calents que el metall fos, molt més calents; i, de sobte, una gran turbulència; i ara es compacten tan furiosament en un espai massa petit per cabre-hi que esmicolarien la carcassa de manera imminent. Si la carcassa encara hi fos. Si no desaparegués en una boirina d'acer en el mateix instant en què la línia de combustió la toca.

Instants. Aquest instant, just abans que la carcassa d'acer desaparegui, dura una deumil·lèsima de segon. Una petita esclatxa d'un dissabte a l'hora de dinar del novembre del 1944. Però fixa-t'hi bé. L'esclatxa té amplada. Té durada. No pot ser

que, per si mateixa, es divideixi en dos? I que es torni a dividir una vegada, i una altra, dividint-se i subdividint-se *ad infinitum*, sense un punt final? No conté, en si mateixa, un abisme? El teixit del temps ordinari és tot buit a sota, s'obre el buit sota el buit, l'abisme rere l'abisme. Cada moment que t'interessa definir demostra, ben examinat, que és un conjunt compacte d'altres moments més subtils, i encara de més subtils, sense fi; més subtils, de fet, sempre i per sempre, del que t'hagis pogut imaginar. La matèria té les seves subdivisions finites i més petites. El temps, no. Una deumil·lèsima de segon és un enorme volum de temps, amb incomptables pàgines de paper vegetal. Tan incomptables, ni més ni menys, com ho serien totes les pàgines de tots els llibres que conformen tot el temps transcorregut en l'univers. Aquest llibre del temps no té pas menys pàgines que tots els llibres junts. Cadascuna de les seves parts és tan il·limitada com tot el conjunt, perquè els infinits no tenen mesures més grans o més petites. Són tots igualment infinits. I no obstant això, d'alguna manera, d'aquesta falta de límits en sorgeix la nostra finitud ordinària, els nostres principis i finals. Com si s'hagués posat un pont sobre l'abisme i hi caminéssim sense adonar-nos-en; com si l'experiència d'aquest segon, després aquest altre, aquest minut i després aquest altre, aquí, ara, succeint-se els uns als altres sense parar, sense avisar, i mai de manera suficient, fins que ja no en quedessin més, sorgís, d'alguna manera, com una mena de coagulació (temporal) del no-res, o del tot, que s'obre imprevistament sota tots els anys, tots els novembres, tots els dinars. Avancem, però? Ens movem en el temps, o és el temps que ens mou a nosaltres? No és el moment d'espècular. Hi ha una bomba a punt d'explotar.

Aquest dissabte concret a l'hora de dinar, el Woolworths de Lambert Street al districte de Bexford té una entrega de

cassoles, i estan totes apilades en una taula al pis de dalt, netes i lluent. Fa anys que ningú no ha vist una cassola nova, i hi ha una colla de dones neguitoses al voltant de la taula, amb el moneder preparat i les criatures al seu costat perquè són massa petites per deixar-les soles a casa. Hi ha la Jo i la Valerie que acompanyen la seva mare, amb unes boines fetes de retalls de llana; igual que l'Alec, amb els genolls prims que li surten per sota dels pantalons curts; i en Ben, que s'aferra amb força a la seva mare i fa cara de perplex, com sempre; en canvi, en Vernon va amb la seva àvia, un nano fornit perquè viu en una casa on sembla que mai no es queden curts de productes bàsics tal com passa en d'altres. Les mans de les dones s'allarguen cap a l'alumini lluent, però un braç humà no pot desplaçar-se gaire lluny en una deumil·lèsima de segon, i semblen immòbils. Els infants semblen estàtues fetes de carn. En Vern té el dit a dins del nas. Tanmateix, alguna cosa es mou visiblement, fins i tot amb el temps augmentat d'aquesta manera. Més enllà de la taula, al costat del prestatge de revistes de mitja gastades, una cosa llarga, llisa i afilada travessa el sostre, precedida per un núvol de guix, totxos i teules esmicolades que cauen lentament. Enmig del núvol de runa, el con afilat de l'ogiva mostra una dignitat geomètrica quan llisca directe cap a terra, amb la massa opaca verda del projectil fent-se visible al seu darrere, centímetre a centímetre. A l'interior del con, l'amatol ja està cremant. Compradores, cassoles, míssils balístics: quin problema hi ha en aquesta escena? Ningú no ens ho dirà. Per casualitat, resulta que la Jo i l'Alec estan mirant en la direcció correcta. Tenen la vista clavada a l'espai entre les espatlles de la senyora Jones i la senyora Canaghan, just on és visible el projectil. Però no poden veure'l. Ningú no pot. La imatge del V-2 és a les seves retines, però el cervell humà triga molt més que una deumil·lèsima

de segon per processar una imatge i enviar-la al cervell. Molt abans que això, aquestes criatures ja no tindran ulls. Ni cervell. Aquest instant —aquest interval de temps, mesurablement minúscul, immesurablement vast— arriba sense adonar-se'n, passa sense adonar-se'n, acaba sense adonar-se'n. I malgrat això, és un moment real. Passa de debò. Realment ocupa el seu lloc necessari en la seqüència de moments durant els quals 910 quilos d'amatol irrompen enmig de les cassoles.

Llavors, la línia de combustió toca el metall. El nom del que passa tot seguit és *cataclisme*. El fil que es propaga cap enfora, un cop feta tota la combustió, esdevé una ona explosiva que avança i empeny en totes direccions, impulsada per la pressió del gas comprimit que hi ha al darrere. I tot allò que toca queda destrossat a l'acte. Un espasme de deformació, de dislocació, travessa qualsevol cosa sòlida, esmicolant-la en uns fragments que surten disparats al capdavant de l'ona. Patrons de mitja. Prestatge. Rètol de vidre penjant d'unes cadenetes que diu MERCERIA. Taula de fusta. Cassoles. Abric marró d'hivern amb botons de carei molt gastat i sargit i heretat de tres germans. Pell. Ossos. La mida dels fragments depèn de la distància del centre de l'explosió. Com més a prop, més petites les partícules: esquitxos, esquinçalls, brins, grumolls, peces, i més enllà, on la potència de l'ona és més extensa, fraccions senceres d'un metre de paret destrossada, o portes, o llambordes, o el senyal de la parada del tramvia, arrencat i enviat fins a l'altra banda del carrer. En un principi l'explosió baixa, principalment a causa de la forma de l'ogiva, pel primer pis i la planta baixa i el soterrani de Woolworths fins al subsòl de Londres, on forma un cràter més o menys hemisfèric abans de rebotar cap amunt i cap enfora amb una força que arrossega la major part de l'estruc-

tura esmicolada de l'edifici. Esclata una enorme cúpula de runa. Les botigues de banda i banda de Woolworths s'esberlen i llancen restes en l'aire que es barregen amb les runes de la cúpula. Una tempesta de fragments de metall i trossos de totxo arrasa Lambert Street en les dues direccions. Els edificis del davant tremolen i comencen a ensorrar-se; els vidres de les finestres exploten cap endins i es claven a les parets del fons com llances i estelles brillants. A terra, un tremolor rebenta les canonades del gas i destrossa les de l'aigua. En l'aire, fins i tot on no hi ha sorra en suspensió, ni pluja de trossos de totxo, una sobtada i invisible sacsejada d'intensa pressió surt empesa en espiral. Un tramvia que acaba de girar la llunyana cantonada de Lewisham trontolla sobre els rails i s'atura, encara en posició vertical; però llavors l'assota d'un extrem a l'altre l'ona que converteix l'aire net momentàniament en una ràfega dura com el vidre. Als límits de l'explosió es produeixen alteracions estranyes, gairebé fantàstiques. Cadires de cuina que avancen tremolant un parell de pams. Una porta d'armari que s'obre i en surt disparat el confeti amagat d'abans de la guerra. Un pes d'una unça de la carnisseria del costat dret de Woolworths vola fins a Lambert Street, i fins al carrer de l'altra banda, fins que cau justament dins de la finestra oberta del pis de dalt d'una casa que hi ha al carrer de més enllà i va a parar entremig de les tecles intactes d'una màquina d'escriure Underwood.

Ara no cal alentir el temps. No hi ha res per veure que no es pugui veure a la velocitat habitual a la qual ho perceben els humans. Deixem-ho avançar, segon per segon. Les runes de Lambert Street reboten fins que s'aturen. Finalment se sent el xiulet del descens del projectil, eclipsat per l'explosió. Després, un silenci sonor. No hi ha ningú viu a Woolworths per trencar-lo. Tots els clients i les dependents són morts,

a les tres plantes; i tothom de la carnisseria de la dreta i de l'oficina de correus de l'esquerra, excepte un oficinista amb les dues cames trencades, que estava inclinat a dins de la caixa forta; i tothom que feia cua pel tramvia a fora al carrer; i tots els vianants; i tothom que hi havia a la vora de les finestres de les cases del davant; i tots els passatgers del tramvia de Lewisham, encara asseguts als seus seients amb l'abric i el barret posats, però asfixiats per l'impacte de l'aire. I llavors, només llavors, des de la part més allunyada del cercle de destrucció, se senten els primers crits. I les sirenes. I la brigada de bombers que ja arriba; i els homes i les dones de mitjana edat de l'equip de voluntaris de prevenció contra els atacs aeris que avancen com poden entre la runa amb les seves pales; i els joves i els vells del servei de rescat que arriben amb les lliteres, que amb prou feines fan servir, i les bosses, que sí que fan servir. I els seus intents de separar de les restes de Woolworths, partícules, fragments, esquinçalls, trossos i peces que abans eren parts de persones; persones perdudes, a les quals algú esperava i per les quals ha perdut l'esperança la multitud que s'apinya amb la cara blanca darrere del cordó que han posat al final del carrer.

La Jo, la Valerie, l'Alec, en Ben i en Vernon han desaparegut. Han desaparegut tan ràpid que és impossible que s'hagin adonat de què estava passant, cosa que algunes persones faran servir com a consol, i d'altres no. Han desaparegut entre una deumil·lèsima de segon i la següent, i ho han fet de manera tan dràstica que és com si s'haguessin esvaït en aquest enorme i immesurable no-res que hi ha sota l'atrotinada bastida d'hores i minuts. El seu paper en el temps s'ha acabat. Ja no participen en res, en cap procés, en el que s'infla, respira, s'estreny, es gira, es panseix, s'aclareix i s'enfosqueix; en qualsevol dels canvis de les coses. Per a ells, res no és pos-

sible que requereixi que s'estengui d'un instant a un altre sobre els abismes del temps. No poden actuar, ni es pot actuar sobre ells. No poden cridar, ni ser cridats. No poden fer, ni se'ls pot fer res. Ja no hi són. Mentrestant, la matèria que els formava encara és al cràter, però mai, per molt de temps que s'hi dediqui, es podrà tornar a ajuntar. Això és el temps per a tu. Trenca les coses. Les escampa. No es pot tornar enrere i fer que la pols es torni a amalgamar, tal com tampoc es pot treure la llet quan l'has tirat al te. Un cop dissolta, s'ha dissolt. Un cop escampades les coses, escampades per sempre. És irreversible.

Però el que ha desaparegut no és només l'existència present dels infants: en Vernon no camina feixugament cap a casa seva, on hi ha una penca de cansalada penjada a la cuina; en Ben no és a sobre les espatlles del seu pare travessant el parc, encisat pels núvols aquosos de novembre; l'Alec no anirà al Crystal Palace demà, tal com li havien promès; la Jo i la Valerie no fan ganyotes a la taula mentre mengen la sopa de porro per sopar. També han desaparegut els seus futurs. Totes les possibilitats i les aspiracions de les pròximes dècades. ¿Com es pot mesurar aquesta pèrdua, com es pot saber, si no és comparant aquesta absència, a partir d'ara, amb alguna altra versió de la bobina del temps on les possibilitats i les aspiracions encara puguin existir? Una versió on, per alguna petita alteració, un únic segon d'arc, el projectil va sortir llançat des d'Holanda, va volar quatre-cents metres més cap a Bexford Park i només va matar uns quants coloms; o va patir un desviament de trajectòria, tal com passa a vegades amb aquests mecanismes toscos, i va caure desapercebut enmig de les onades del mar del Nord; o no va ser mai llançat, per un contratemps en les entregues de combustible que va fer que els soldats del Batalló 485 es passessin tot el

dia sota els pins de Wassenaar esperant el camió cisterna d'ètanol, i fumant, i observant nerviosament el cel per si veien bombarders de la RAF.

Torna, futur diferent. Torna, misericòrdia no manifesta a temps; torna, coneixement no obtingut a temps. Torneu, possibilitats diferents. Torna, profunditat inescrutable. Torna, llum absoluta.

Torna, pols.

«Spufford posseeix una imaginació rica i desbordant.» *The New York Times*

Novembre del 1944. Una bomba de la Luftwaffe està a punt d'impactar a Londres i de fer impossible, així, en un sol instant, la vida dels nens que protagonitzen aquesta novella.

Novembre del 1944. Aquesta bomba no arriba a impactar en l'objectiu. Una porció ínfima de temps ha estat alterada i la vida d'aquests nens segueix el seu curs, aliena a la possibilitat de la mort, endinsant-se en els canvis profunds que van donar forma a la segona meitat del segle xx.

Llum perpètua és un cant a la màgia i a la meravella que estan presents als nostres dies. Una història que ens recorda que sempre hi ha altres futurs possibles.

21,90 €

ISBN: 978-84-18887-12-3

Univers |

Narrativa

